

עיון ראשון

צפורה שחורי־רובין ושפרה שורץ, בהשתתפות יואל דונחין (2003).
"הדסה" לבריאות העם: פעילותה הבריאותית־החינוכית של "הדסה" בארץ
ישראל בתקופת המנדט הבריטי. ירושלים: הוצאת הספרייה הציונית –
ההוצאה לאור של ההסתדרות הציונית העולמית. 222 עמודים.

המחברות, היסטוריוניות של הרפואה, מתארות את הקמתה של הסתדרות הנשים
הציוניות "הדסה" בשנת 1912 ביוזמת קבוצה של נשים יהודיות מניו־יורק ובראשן
הנרייטה סאלד. הספר מתאר את פעילותו בתחום הבריאות והחינוך לבריאות של
הארגון, אשר הקים מנגנון לטיפול בבריאות בארץ. פעולותיו כללו מלחמה בתחלואת
תינוקות, שיקום בתי־חולים, הקמת תחנות "טיפת חלב", שיפור המצב ההיגייני
במוסדות החינוך וטיפול בבריאותם של תלמידי בתי־הספר. זהו מחקר ראשון בנושא,
והוא מכיל, נוסף על תיאור ההתפתחות של ארגון "הדסה" גם חלק מאוסף ייחודי של
תמונות, שנתגלה ב"הדסה" בשנת 2001 ונחקר בידי פרופ' יואל דונחין.

אורי אבירים (עורך) (2004). הכשרה אקדמית לעבודה סוציאלית בישראל:
עבר, הווה ועתיד. תל־אביב: צ'ריקובר. 186 עמודים.

בספר מקובצים מאמרים והרצאות שהוצגו בכנס לציון ארבעים שנה לייסודו של בית־
הספר לעבודה סוציאלית על שם פאול ברוואלד של האוניברסיטה העברית בירושלים.
חלקו הראשון של הספר עוסק בבית־הספר עצמו, ובראשיתה של ההכשרה האקדמית
לעבודה סוציאלית בישראל. החלק השני עוסק בתמורות ובסוגיות בהכשרה לעבודה
סוציאלית. חלקו השלישי של הספר דן בתפקידים המשתנה של העובדים הסוציאליים
בתחום בריאות הנפש. תחום זה נבחר כדי להדגים את השינויים שהיו במקצוע ואת
האתגרים הרבים שנפניהם ניצבים עובדים סוציאליים לאור השינויים המתרחשים
בחברה ובשירותים החברתיים.

נעמי גל (2003). אלימות נגד נשים: נורמה או סטייה?. תל־אביב: קו אדום,
הוצאת הקיבוץ המאוחד. 384 עמודים.

ד"ר נעמי גל, אנתרופולוגית חברתית, חוקרת את תופעת האלימות כלפי נשים,
ובמסגרת זו היא שואלת האם אלימות זו נתפסת בחברה הישראלית כנורמה או כסטייה
ומגיעה למסקנה שאלימות נגד נשים נחשבת בעיני רבים מן הישראלים סטייה מנורמה
חברתית ולא הרבה יותר מזה. לצד קבלת התופעה, ואולי בגללה, גוברת האלימות
כלפי נשים. כמעט לא חולף יום ללא דיווחים על נשים מוכות, מושפלות ואף נרצחות.

מקלטי הנשים והשירותים הסוציאליים המוקמים לטיפול בהן עמוסים, וגילויי האלימות אינם פוסחים על אף שכבה בחברה הישראלית. הספר מבוסס על ראיונות עם נשים, עם גברים שהתעללו בנשיהם, עם בנים ובנות המספרים על חיים במשפחה אלימה ועם אנשי מקצוע המטפלים בתופעה. בספר נכלל גם חלק של נספחים, המהווים מדריך שימושי מעודכן, לרבות מידע משפטי, על מוסדות וארגונים המגישים סיוע וייעוץ, כולל כתובות ומספרי טלפון.

יורגן הברמאס (2003). עתידו של טבע האדם: בדרך אל אוגניקה ליברלית?. תרגום מגרמנית והקדמה: אדם טננבאום. תל-אביב: ספריית אדום כהה, הוצאת הקיבוץ המאוחד. 156 עמודים.

הפילוסוף החברתי יורגן הברמאס דן בהשלכות שיש להתפתחויות האחרונות בתחום השיבוט האנושי על האנושות. הוא טוען, שאת שאלת ההתערבות במטען הגנטי של האדם אין להשאיר בידי המקרה, או בידיהם של כלכלנים, מדענים, ואנשי עסקים. הברמאס מזהיר, שההנדסה הגנטית מציבה אתגר הרה סכנות לעתיד האדם, ושהאפשרויות ההנדסיות להשבחת החיים עלולות להוליד אסון גנטי בן ערך של שוטים.

Ethan B. Kapstein & Branco Milanovic (Eds.) (2002). *When markets fail: Social policy and economic reform*. New York: Russell Sage Foundation. 235 pp.

העורכים, פרופסור לפיתוח בר קיימא וכלכלן בבנק העולמי, מציגים ראיות להאחדה אפשרית של מדיניות חברתיות תחת לחץ הנסיבות הגלובליות. אולם הם מתבוננים בצירוף של גלובליזציה כלכלית וליברליזציה פוליטית שיצרו "מנצחים" רבים בעולם, אך גם לא מעט "מפסידים", ומבקשים לתאר ולבקר את האופן שבו המדיניות החברתית של ממשלות בארצות מתפתחות הגיבה על מצוקתם של המפסידים. המאמרים בספר מבקרים את מידת ההצלחה של מדיניות חברתית במקומות שונים, ובמיוחד את הצלחתה בהפחתת שיעורי העוני. הספר בוחן גם את התפקיד החיוני שיכולים למלא ארגונים כמו הבנק העולמי, קרן המטבע הבינלאומית והבנק לפיתוח אסיאני בקידום שירותים חברתיים אפקטיביים בכלכלות העולם השלישי.

Barbara Hobson, Jane Lewis & Birte Siim (Eds.) (2002). *Contested concepts in gender and social politics*. Cheltenham, Glos.: Edward Elgar Publishing. 242 Pages.

העורכות, חוקרות בסוציולוגיה ובמדיניות חברתית, מציגות ניתוח וביקורת של חשיבה על מדינת הרווחה, אזרחות, משפחה, עבודה ומדיניות חברתית, מנקודת המבט של

שינויים החלים בשיח הפוליטי, ובאופן שבו קונפיגורציות סוציו-פוליטיות משקפות את השינוי המתרחש ביחסי המגדר. הדיון הוא בינלאומי ובינתחומי, ומתבונן בכלים ביקורתיים הן בחשיבה החברתית האירופית המסורתית והן בחשיבה הפמיניסטית.

Mirilia Bonnes, Terence Lee & Marino Bonaiuto (Eds.) (2004). *Psychological theories for environmental issues*. Aldershot: Ashgate. Ethnoscapes. 284 pages.

העורכים, חוקרים בכירים בתחום הפסיכולוגיה הסביבתית, מציגים בספר זה תיאוריות של פסיכולוגיה סביבתית – התחום החוקר את הקשר האנושי לסביבה הפיזית ואת התגובות האנושיות הקריטיות המושפעות מן הסביבה ויוצרות אותה. הספר כולל שמונה מאמרים המייצגים את התיאוריות העיקריות של הפסיכולוגיה הסביבתית: תיאוריות הסכימה (התרשים) ותפקיד הסכימה החברתית-מרחבית בפסיכולוגיה הסביבתית; תיאוריות של תפיסה והחוויה הסביבתית; תיאוריות של תהליכים קוגניטיביים וסוגיות סביבתיות; תיאוריית ההתקשרות וההתקשרות למקום; תיאוריות של זהות ופסיכולוגיה סביבתית.

Hays, Sharon (2003). *Flat broke with children: Women in the age of welfare reform*. N.Y.: Oxford University Press. 290 pages.

זהו ספר על חייהן של נשים עם ילדים (אימהות חד הוריות) הנזקקות לתוכנית Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act משנת 1996. במהותה התוכנית מעבירה נשים עם ילדים שקיבלו בעבר סעד מן המדינה לתוכנית מובנית שבה הן צריכות להשיג עבודה ולעבוד לפרנסתן. אם הן אינן מוכנות לחפש ולמצוא עבודה במסגרת התוכנית, נפסקת גם זכאותן לקצבת סעד. המחברת כתבה על הרפורמה הזאת במערכת הרווחה האמריקנית, בחנה את מצב השירותים בתחום זה וראיינה אימהות שהן לקוחות התוכנית ועובדים סוציאליים העובדים בתוכנית. הספר מסביר את הערכים המנחים את התוכנית, את משמעויותיהם הסותרות, ואת הפוליטיקה של הדרה המתנהלת בשם התוכנית. הספר מביא עדויות בקולן של האימהות ומבהיר עמדות פוליטיות של המצדדים בתוכנית, כדי להתייחס לצדדים הטובים יותר והטובים פחות שלה.

המחברת היא סוציולוגית והיא ניחנה בכשרון כתיבה, שבגללו הספר מעניין ממש וקל לקריאה. חשיבות הספר היא בקרבת התוכנית הזאת לתוכנית "מרווחה לעבודה" שהחלה לפעול בישראל, בגרסה "מרוככת" של התוכנית האמריקנית, למרות שמשדר האוצר מבקש ליישם בישראל את המדיניות כולה. קיימים מחקרים נוספים ומאמרים בכתבי עת ובהם הערכות של התוכנית, שהחלה לפעול ב-1996 והנמצאת היום

בעיצומה בארצות-הברית. לפי התוכנית האמריקנית ניתן לקבל קצבת סעד רק למשך חמש שנים. לפיכך שנת 2001 היתה שנה קריטית, שכן בשנה זו היה צריך להגיע למספר גדול של נשים עם ילדים שצריכות לפרנס את עצמן.

ספר זה חשוב לישראלים, כדי להעלות למודעותם את המחיר הגבוה שהתוכנית הזאת גובה כבר היום מנשים החיות משכר נמוך מאוד. הספר מלמד על העול שנוקי התוכנית הזאת עוד יטילו על החברה אמריקנית, על קרובי משפחה וחברים של מי שתלויים בתוכנית (כלומר, בני המעמד הנמוך עצמם יסבסדו את התוכנית הזאת), ואת הנוקים הישירים לבריאות הגופנית והנפשית של הנשים הללו, וליכולות של הילדים שלהן לשגשג ולצאת ממעגלי העוני בעצמם.

הספר משלים היטב את ספרה של ברברה ארנרייך, כלכלה בגרוש, שיצא לאור השנה בעברית ונסקר גם הוא במדור זה, ומבהיר כמוהו כיצד מתקיימים בשכר מינימום ומתחתיו.

Arthur E. Farnsley II (2003). *Rising expectations: Urban congregations, welfare reform and civic life*. Bloomington, Ind.: Indiana University Press. 136 pages.

המחבר, חוקר וכותב בתחום של העיר ושירותי הדת, בוחן בספר זה את הניסיונות לרתום את הקהילות הדתיות בארצות-הברית לשותפות בכל הנוגע למתן השירותים החברתיים והפיתוח הקהילתי. הספר מצביע על הציפייה הזאת מצד אחד, ועל מצבן של הקהילות הדתיות העירוניות מצד שני. תשובותיו מתרכזות ביכולת של הקהילות הדתיות להיות הבסיס שמצפים מהן להיות, ובקשר שבין הקהילות הדתיות ובין הרפורמה בשירותי הרווחה – המטילה על הקהילה יותר ויותר אחריות לאלה החיים בה.

Christina E. Newhill (2003). *Client violence in social work practice: Prevention, intervention and research*. New York: Guilford Press. 278 pages.

הספר מתבסס על מחקר וסקרים וטוען, שלמרות שעובדים סוציאליים מגיעים למקצוע כשהם אינם מצפים שהאנשים שהם רוצים לעזור להם יהיו אלימים כלפיהם, יש ראיות לכך שקיימת עלייה באלומות גופנית ומילולית מצד לקוחות כלפי עובדים סוציאליים בכל מסגרות השירות בארצות-הברית. הספר מציע אסטרטגיות של מניעת אלימות והתמודדות עם אלימות המבוססות על מחקר והערכה, ומציע המלצות ספציפיות למצבים מסוכנים במסגרות שירות שונות, כולל ביקורי בית. הספר מציע גם דרכים להכנת תוכנית בטיחות לשירות, ומלווה בניתוחי מקרים כדי לסייע לקוראים לפתח מיומנויות בתחום זה.

Janna Malamud Smith (2003). *A potent spell: Mother love and the power of fear*. Boston: Houghton Mifflin. 289 pages.

יאנה מלמוד סמית היא פסיכולוגית וסופרת. בספר זה היא עוסקת ברגש ההורי הידוע של פחד לשלומו של הילד המאחר לשוב הביתה בלילה, או לילדה שצריכה להגיע לבד לבית-הספר. הפחד מאובדן הילד, טוענת סמית, הוא בעל השפעה מכרעת על אימהות ויחד עם זאת אינו מוערך נכון ככוח מניע לאורך ההיסטוריה האנושית. אימהות נושאות בנטל האחריות לביטחון ולבריאות הילדים באופן המאלץ אותן לעמוד על המשמר באופן מתמיד. הפחד שלהן הופך אותן לפגיעות בדרכים רבות ומשפיע על חיי היומיום שלהן בעבודה, בבית ובהייררכיה החברתית. התופעה נפרסת בספר ומובאת גם דרך לניתוח המסרים המועברים לאימהות בספרי ייעוץ ברפואה, בפסיכולוגיה, באמנות ובספרות במשך מאות שנים.

Eric Blyth and Ruth Landau (Eds.) (2004). *Third party assisted conception across cultures: Social, legal and ethical perspectives*. London: Jessica Kingsley Publishers. 288 pages.

אריק בליית', פרופ' לעבודה סוציאלית באוניברסיטת הדרספילד באנגליה, וד"ר רות לנדאו, מרצה בכירה בבית-הספר לעבודה סוציאלית ורווחה חברתית ע"ש פאול ברוואלד באוניברסיטה העברית בירושלים, ערכו ספר שפרקיו מתמודדים עם הסוגיות והדילמות הקשות שמעוררת מעורבותו של אדם שלישי בהולדה. בספר זה חברו יחד אנשי מקצוע מתחומי עניין מגוונים משלוש-עשרה מדינות בחמש יבשות כדי לבחון את ההיבטים החברתיים, המשפטיים והאתיים של הפריה בסיוע גורם נוסף. הספר עוסק בסוגיות חברתיות שונות, כגון מקומה של המדינה בהקמת משפחות, המבנים וההמשגות החדשים של המונח "משפחה" והמסחור האפשרי של חלקי הגוף ותפקודו.